

De eicelbank

‘Zo kan ik straks toch nog moeder worden’

Met de komst van de eicelbank in het UMC Utrecht zijn er meer mogelijkheden voor vrouwen die geen kinderen kunnen krijgen, maar wel een kinderswens hebben: via eiceldonatie of het invriezen van eigen eicellen.

Toen het UMC Utrecht in april 2012 aankondigde de eerste Nederlandse eicelbank te openen, stond de telefoon meteen roodgloeiend. In de weken die volgden, meldden honderden stellen zich aan. Voor de ontvangst van eicellen althans; de donoren stonden nog niet bepaald in de rij. Op de wachtlijst staan nu vierhonderd vrouwen, terwijl het aantal donoren dat zich heeft laten behandelen op dit moment tussen de tien à twintig ligt. "De motivatie van deze eiceldonoren is, zonder uitzondering, een ander helpen," zegt Annelies Bos, gynaecoloog in het UMC Utrecht en nauw betrokken bij de eicelbank. "Vaak hebben de donoren vrouwen in hun omgeving die moeite hebben met het krijgen van kinderen. Ze zien van heel dichtbij hoe zwaar dat kan zijn. Of ze vinden het zelf zo geweldig dat ze kinderen hebben, dat ze dat een ander ook gunnen. De drempel voor het doneren van eicellen is alleen veel hoger dan bij zaaddonatie. Je moet als donor het eerste deel van een ivf-behandeling ondergaan: jezelf injecteren met hormonen om eicellen te laten 'rijpen' en daaropvolgend een, mogelijk gevoelige, eicelpunctie. Je krijgt weliswaar een onkostenvergoeding van negenhonderd euro, maar daar blijft niet

veel van over na aftrek van reiskosten, werkverzuim, kinderoppas en belasting. Een donor moet acht tot tien keer naar het ziekenhuis komen voor screening, voorbereiding, echocontroles tijdens de behandeling, punctie en nacontrole. De meeste donoren zeggen achteraf ook dat je het voor het geld zeker niet moet doen."

Eicellen ontvangen

Met de komst van de eicelbank is het voor het eerst in Nederland mogelijk om de eicellen van een onbekende donor te ontvangen. Onbekend staat trouwens niet gelijk aan anoniem, het wil alleen zeggen dat de ontvanger de donor niet persoonlijk kent. Sinds 2004 is het in Nederland niet langer toegestaan om anoniem zaad- of eicellen te doneren. Het kind kan als het zestien jaar is contact zoeken met de donor.

Eiceldonatie met een eigen donor - een zus, een vriendin, of iemand die je via internet hebt leren kennen - was al sinds de jaren tachtig van de vorige eeuw mogelijk. "Als je daarvoor kiest, ondergaat de donor samen met de ontvanger een volledige ivf-behandeling," vertelt Bos. "Het donatieproces moet gelijk aan de ivf-behandeling verlopen. Na de eicelpunctie worden de

'De motivatie van eiceldonoren is, zonder uitzondering, een ander helpen'

eicellen van de donor samengebracht met het zaad van de wensvader. Vervolgens wordt er een bevruchte eicel (embryo) in de baarmoeder van de wensmoeder, die daarvoor is voorbereid, geplaatst. Het risico op infecties is niet uitgesloten bij het gebruik van verse eicellen, maar dat kleine risico accepteren de wensouders. Met de komst van de eicelbank kunnen we nu ook vrouwen helpen die geen eigen donor kunnen vinden, of liever geen eigen donor

'Het is een veilig idee dat mijn vruchtbaarheid nu bewaard blijft'

De toekomstige wensmoeder

Op haar 36ste liet Shanta (40) haar eicellen invriezen in Brussel.

"Een prangende kinderwens heb ik nooit gehad, maar ik wist wel: er komt een moment waarop het te laat is. Dat moment wilde ik voor zijn, en daarom heb ik mijn eicellen laten invriezen. Ik zou het heel erg vinden als ik helemaal niets mee zou krijgen van kinderen krijgen. Het hoort bij het leven, vind ik. In Nederland was het op dat moment nog niet mogelijk om je eicellen te laten invriezen, dus ben ik naar een kliniek in Brussel gegaan. Daar lieten ze me een grafiekje zien van hoe

je vruchtbaarheid eerst langzaam, en na je 35ste steeds sneller, afneemt. Ik schrok behoorlijk. Zo'n drastische daling had ik niet verwacht.

Ik heb een aantal keren eicellen laten afnemen. Ik moest mezelf injecteren met hormonen om meerdere eicellen te laten rijpen en vervolgens heb ik een eicelpunctie ondergaan. Bij de puncties ging mijn moeder mee, de rest deed ik alleen. Mijn omgeving reageerde nuchter op waarmee ik bezig was; ze vonden het wel logisch. Financieel gezien was het een aderlating.

Ergens vind ik dat oneerlijk. Als ik wacht tot mijn veertigste en dan voor ivf naar het ziekenhuis moet, krijg ik het wel van de verzekering vergoed.

Het is een veilig idee dat mijn vruchtbaarheid nu bewaard blijft; door het invriezen zijn alle biologische processen stilgelegd. Maar op het moment dat ik met iemand graag een kind zou krijgen, wil ik het toch eerst zelf proberen. Dankzij mijn eitjes in de vriezer zal ik daar een stuk minder gespannen mee bezig zijn."

willen. Het is ook beter mogelijk om de uiterlijke kenmerken van de wensmoeder met die van een donor te matchen."

Meerlingen

Er was altijd al veel vraag naar eicellen, maar eerder konden die vrouwen niet worden geholpen, vertelt Annelies Bos. "Veel vrouwen gingen daarom naar het buitenland, met name naar België en Spanje. Daar zijn meer donoren beschikbaar, waarschijnlijk omdat eiceldonatie daar anoniem kan blijven. Maar soms ook omdat er andere eisen worden gesteld. In Spanje bijvoorbeeld mogen jongere vrouwen doneren die zelf nog geen kinderen hebben. Bij ons moet een eiceldonor minimaal 25 jaar oud zijn en een eigen gezin hebben. Vrouwen zonder kinderen mogen vanaf hun dertigste doneren. De vergoeding voor eiceldonatie is in België en Spanje in elk geval niet veel hoger: ook om en nabij duizend euro." De laatste jaren zijn ook het voormalige Oostblok, Rusland, Griekenland, Cyprus en Turkije als donorlanden in opkomst, merkt Bos op. "In die laatste landen worden soms wel drie, vier of vijf embryo's teruggeplaatst. Dat kan tot meerlingzwangerschappen leiden.

In Nederland doen we dat niet omdat er te veel risico's aan kleven."

Bij eiceldonatie via de eicelbank worden de eicellen ingevroren. Zo'n tien jaar geleden was daarvoor nog geen geschikte techniek voorhanden. Bos: "Eicellen bevatten relatief veel water. Als je die niet op de juiste manier invriest en ontdooit, loopt de kern van de eicel, met daarin het genetisch materiaal, schade op. Toen de techniek, vitrificatie genoemd, er eenmaal was, was het in Nederland niet meteen toegestaan." Discussiepunten waren de gezondheidsrisico's voor een kind dat is ontstaan uit een ingevroren eicel. Bos: "Op basis van wetenschappelijke literatuur kunnen we nu zeggen dat het veilig is. Maar toegegeven, dat staat niet in verhouding tot wat we inmiddels over ivf-kinderen weten."

Twee à drie behandelingen

De media-aandacht rondom het invriezen van eicellen richtte zich vooral op de vraag of hoogopgeleide vrouwen deze techniek niet zouden gaan gebruiken om eerst carrière te maken en dan pas aan kinderen te beginnen. Volgens Bos werd de medische noodzaak die er in sommige gevallen is - het veiligstellen van eicellen

'Voor één levend geboren kind heb je twintig tot 25 eicellen nodig'

als een vrouw bijvoorbeeld een chemotherapie moet ondergaan - daardoor ondergesneeuwd. Invriezen van eicellen mag uiteindelijk in Nederland sinds april 2011, zowel op medische als op 'sociale' indicatie. Bos: "Sociale indicatie wil zeggen dat iemand haar eicellen wil laten invriezen om haar kinderwens uit te stellen, bijvoorbeeld omdat ze nog geen partner heeft. Voor die vrouwen is het een uitkomst, maar zeker ook voor vrouwen met kanker. Voorheen was er alleen de mogelijkheid - als er een mannelijke

'Mijn kinderen voelen voor mij honderd procent eigen'

De wensmoeder

Diana (41) kreeg samen met haar man Jeroen (41) twee kinderen via eiceldonatie. Hun vriendin Irene stond haar eicellen af.

"Na twee jaar proberen was ik nog altijd niet zwanger. Na nog eens drieënhalve jaar van onderzoeken en zes IUI-pogingen, een behandeling waarbij de best bewegende zaadcellen rechtstreeks in de baarmoeder worden ingebracht, waren we toe aan ivf. Bij de eerste poging bleek ik 28 eicellen te hebben. Dat was fantastisch! Maar toen bleek niet één eicel goed te zijn. Mijn eicellen hadden een zeldzame afwijking waardoor ik

onvruchtbaar ben. Het was dus meteen einde oefening. Ik kon alleen maar huilen. Ik zou geen moeder worden. Mijn vriendin Irene, destijds 38 jaar, reageerde met: "Dan doe je het toch gewoon via eiceldonatie? Als ik niet te oud was, had ik je meteen geholpen." Dat vond ik wel heel gemakkelijk gezegd. Wie wil er nou twee weken lang hormonen prikken en een pijnlijke eicelpunctie ondergaan om mij te helpen? Bovendien: je geeft niet zomaar iets weg, het is wel genetisch gezien jòuw kind dat uit zo'n donatie ontstaat. Een tijdje later

kwam Irene erop terug; ze had zich erin verdiept en het was toch mogelijk om op je 38ste donor te zijn. Ze wist het zeker: ze wilde mij helpen. Opnieuw kon ik alleen maar huilen. Onze dochter is nu vijf, onze zoon drie. Ze voelen voor mij honderd procent 'eigen'. Voor mij is het niet raar dat mijn kinderen genetisch van Irene zijn. Uiterlijk lijken ze niet op haar. Ik gloei van trots als iemand zegt dat mijn dochter zo op mij lijkt. Ik vind het heel bijzonder wat Irene heeft gedaan. Ze heeft mijn grootste wens uit laten komen."

partner was – van spoed-ivf. Hierbij kunnen embryo's worden ingevroren. Omdat de overlevingskansen bij kanker toenemen, wordt het behoud van vruchtbaarheid ook een steeds belangrijker issue. Nu kunnen ook vrouwen zonder man hun eicellen invriezen, dat is een mooie ontwikkeling."

Het UMC Utrecht startte eind 2011 met het invriezen van eicellen op sociale indicatie. In de beginperiode meldden zich vooral veel vrouwen die al ouder waren dan 38. "Dan ben je eigenlijk al te laat," zegt Bos. "Ik begrijp dat zo'n nieuwe techniek veel hoop biedt, maar er zitten helaas grenzen aan wanneer het nog iets oplevert. Als je onder de 35 bent als je je eicellen invriest, heb je vijf procent kans om met één ingevroren eicel zwanger te worden. Voor één levend geboren kind heb je twintig tot 25 eicellen nodig. Hoe ouder je bent, hoe meer eicellen je nodig hebt. Leeftijd is heel bepalend voor de kans op succes. Dat moet je dus goed afwegen voordat je zo'n vierduizend euro, die één behandeling kost, uitgeeft. De meeste vrouwen hebben twee à drie behandelingen nodig. Die kosten worden niet vergoed door de zorgverzekeraars als je geen medische indicatie hebt."

Inschatten van de voorraad

De wachtkamer van Bos is nu vooral gevuld met vrouwen die héél graag kinderen willen, maar rond hun 35ste nog niet de juiste partner hebben ontmoet of net uit een misgelopen langdurige relatie komen. "Er is geen één vrouw die er bewust voor kiest haar eicellen in te vriezen om vanwege haar carrière pas op latere leeftijd kinderen te willen."

Wie twijfelt, kan bij Bos ook haar eicelvoorraad laten inschatten. "En het is goed om te weten dat de leeftijd waarop je eigen moeder in de overgang is gekomen de beste voorspeller is voor wanneer jij in de overgang zult komen."

De leeftijdsgrens voor het invriezen van eicellen is in Nederland weliswaar veertig, sommige klinieken hanteren zelfs 39, maar het beste is om het eerder te doen, vindt Bos, maar ook weer niet op té jonge leeftijd. "Als we bij iedereen van 25 haar eicellen gaan invriezen, doen we dat bij de meeste gevallen waarschijnlijk voor niets. Soms moet je het leven nog even op zijn beloop laten."

Meer weten over eiceldonatie en eicellen invriezen? Kijk op www.freya.nl.

Zelf eicellen doneren aan de eicelbank? Kijk op www.bijzonderewaarde.nl.

Eicelbank: een uitkomst?

Op www.margriet.nl reageerden lezeressen op de stelling 'Een kind krijgen via eiceldonatie of eicel-bevriezing is een uitkomst voor vrouwen die ziek zijn of oudere vrouwen zonder partner.'

Ja: 51%
(113 Stemmen)

Nee: 49%
(108 Stemmen)

Totaal aantal stemmers: 221.

'Ik wilde ook anderen helpen een kindje te krijgen'

De donor

Voor Esther (38) was het vanzelfsprekend dat ze een andere vrouw zou helpen met haar kinderwens. Ze doneerde haar eicellen aan een stel dat ze via internet vond.

"Ik heb zelf ervaren hoe sterk een kinderwens kan zijn. Mijn eerste kind is met behulp van ivf ontstaan. Ik besloot om, zodra mijn gezin compleet was, anderen te helpen om een kindje te krijgen. Mijn man stond helemaal achter me. Niet lang na de geboorte van mijn tweede kind zocht ik via de website van patiëntenvereniging Freya contact met mensen die een eiceldonor zochten.

Doneren zonder te weten bij wie mijn eicellen terechtkomen, dat kon ik niet. Ik vond het belangrijk dat het zou klikken met de wensouders, en dat we na een eventuele geboorte contact konden houden. Het lukte vrij snel om een geschikt stel te vinden en we startten met ivf. De eerste twee pogingen mislukten, dat viel me zwaar. Hun teleurstelling was ook de mijne. Toen het daarna toch lukte, viel er een last van me af. Hun zoontje zie ik af en toe. Hij is voor mij bijzonder, maar ik voel me niet zijn moeder. Tijdens de kraamvisite liet ik al gekscherend

vallen dat ze voor een eventueel volgend kind ook bij mij konden aankloppen. Het leek me fijn voor de kinderen dat ze genetisch aan elkaar verwant zouden zijn. Inmiddels is het zover: we hebben nu alweer twee ivf-pogingen achter de rug. Eigenlijk ben ik nu te oud om donor te zijn, maar we wilden – en mochten – het toch proberen. Met nog één poging te gaan, hoop ik met heel mijn hart dat het ons lukt."